

**С. Ф. Русова – видатний
педагог, психолог, громадський
діяч.**

Мета методичного об'єднання:

- підвищувати науково-методичний рівень професійної компетентності педагогів;
- залучати вихователів до вивчення та аналізу педагогічних і філософських поглядів С. Ф. Русової;
- забезпечити обмін професійного досвіду, використовуючи ідеї педагогіки С. Ф. Русової.

*«Дитячий садок – це
перша найгідніша
школа для дитини,
національна школа,*

в

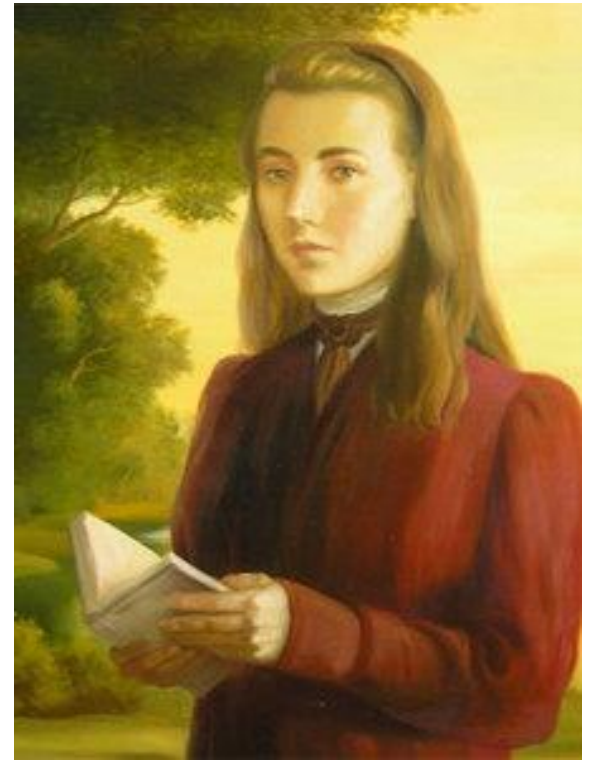
*якій пробуджується її
національна і
громадянська
свідомість»*

С. Русова

Життєвий та творчий шлях Софії Русової..

- Народилася вона 18 лютого 1856 року на Чернігівщині. Мати Софії – Ганна Жерве, французького походження, батько – Федір Ліндфорс, швед. Зразкову родину Ліндфорсів поважали сусіди і селяни, проте щастя було недовгим. Коли Софійка була зовсім маленькою, померли її сестра Наталя і брат Володя. Від туги і горя тяжко захворіла й невдовзі померла мати. Діти залишилися під опікою батька Федора Ліндфорса, який справою свого життя вважав безкорисливе служіння народові.

- У 10 років Русова вступила до Фундуклеївської гімназії, яку закінчила з золотою медаллю.
- Взимку 1871 родину спіткало горе: раптово помирає батько. Зовсім юна Софія залишилася круглою сиротою.
- Перед Софією постає питання: який шлях обрати? І вона із сестрою Марією вирішує присвятити себе школі. З цією метою сестри їдуть до Петербурга, де вивчають досвід кращих педагогів та роботу шкіл: твори Песталоцці, Руссо, Дістервега, Фребеля.

- У 1871 році, вже в Києві Софія і Марія Ліндфорс відкривають приватний дитячий садок, у якому було 20 вихованців.
- Серед вихованців були здебільшого діти з родин інтелігенції, зокрема двоє дітей Старицьких. Сестри не шкодували свого часу, готуючись до занять зі своїми вихованцями.

- Громадська робота приносила Софії ще більше задоволення, бо вона познайомилася з Олександром Русовим. Молоді люди взаємно симпатизували один одному. «Він перший відкрив мені красу української народної пісні, — напише пізніше Софія Федорівна, — заговорив до мене українською мовою і без довгих промов і пояснень збудив у мене ту любов до нашого народу, що вже ніколи не покидала мого серця й керувала всією моєю працею довгі літа».

- У Петербурзі Русови цікавилися політичним життям. Саме тоді вийшов горезвісний Валуєвський указ із відомою фразою: «никакого малороссийского языка нет, не было и быть не может». Українське слово переслідувалося й заборонялося.
- Саме в цей час Київська українська громада, колеги й друзі покладають на Олександра Русова надзвичайно складну й відповідальну місію — врятувати від загибелі заборонені рукописні вірші Тараса Шевченка й надрукувати за кордоном увесь «Кобзар» без цензурних скорочень.
- Протягом 1875–76 років подружжя здійснило в Празі всю роботу, пов'язану з підготовкою й виданням двох томів «Кобзаря», а потім і перевезенням його через кордон на батьківщину. Уже самим тільки цим вчинком Русови вписали власну сторінку в історію української культури.
- .

- Ув'язнена [1881](#) року за зв'язки з російськими революційними колами, відтоді постійно перебувала під поліцейним наглядом. Часто переслідувана, змінювала місце перебування, проте всюди включалася у громадську роботу, влаштовувала прилюдні народні читання, організовувала таємні школи.
- У 1908 році Олександр Русов дістав запрошення з Києва від директора Комерційного інституту викладати статистику. Софія щаслива: збулася її мрія жити й працювати в Києві. У 1910 році Русова ввійшла до складу вчительської колегії комерційної школи. У Комерційному інституті вона викладає французьку мову. У той час у педагогічному житті сталася знаменна подія — почав виходити педагогічний журнал

- Софія Русова проявила себе як педагог практик і теоретик. Вона виступає з лекціями перед педагогами, вихователями, студентами.
- Окрім того, Софія Федорівна виїжджає за кордон, вивчає роботу дитячих садків у Європі, діяльність їх вихователів. Після повернення до Києва вона виступає з питань дошкільного виховання у Фребелівському товаристві.
- У 1917 році С.Русову запрошують прочитати курс лекцій з дошкільного виховання у Київському Фребелівському педінституті, який на той час готував вихователів для дошкільних установ /Нині – це педуніверситет ім. М.Драгоманова/.

- І хоча Софія Федорівна не мала диплома про вищу освіту та лекторського стажу читання лекцій, ці лекції вона прочитала блискуче. Так Софія Федорівна прилучилася до педагогіки, з якою не поривала до кінця життя, стала професором даного закладу.
- У перші роки радянської влади С.Русова бере активну участь у товаристві поширення писемності серед населення України.
- У 1917 р. Софія Русова бере активну участь у встановленні в Україні Народної Республіки і стає її діячем членом Центральної Ради. На пропозицію секретаря Міністерства України С.Ф. Сташевського Софію Федорівну призначають головою відділу дошкільного виховання Міністерства освіти України.

- “Після перемоги більшовиків, - згадувала Русова, - викладачів Кам'янецького університету примушували замість лекцій копати буряки, працювати на городах”. Запам'ятався випадок, коли ректорові університету, математикові Федорову, літньому, поважному чоловікові, який прийшов до їдальні зі своїми глечиками, відмовили в обіді, оскільки він не виходив на польові роботи. Починався страшний терор, знищення інтелігенції. Софія Федорівна не могла далі перебувати в атмосфері шпигунства, доносів, страху й недовіри. Вона змушена була емігрувати до Львова. Звідти переїжджає до сина у Відень. Там Русова пише «Теорію і практику дошкільного виховання»

- ,

- Коли в Подебрадах (Чехія) була заснована Українська академія, професор Русова дістала туди запрошення. У цей же час у Гаазі відбулися збори Інтернаціональної жіночої ради, куди Українська Жіноча Рада делегувала Софію Федорівну. «Треба тепер, щоб Русова цілу Європу об'їхала й розповіла про ситуацію в Україні», — вона несла світові правду про те, що коїться в Україні. Розповідала про голод, винищення селянства, терор проти національно свідомої інтелігенції..
- У 1923 році Софія Русова – професор Українського педагогічного інституту імені Михайла Драгоманова у Празі.

Проаналізувавши багато робіт із педагогічної та психологічної тематики, Русова приходить до висновку, що гармонійну людину можна лише тоді виховати, якщо будуть виконуватися такі умови:

- – виховання повинно бути індивідуальним;
- – національним;
- – відповідати вимогам часу;
- – бути вільним від урядових вимог.

- Померла С. Руссова 5 лютого 1940 року в Празі, проживши довге, тяжке, але щасливе життя, проповідуючи до останніх днів гуманізм, просвітництво, національну ідею шкільного життя.

- Вшановуючи внесок Русової у розвиток педагогічної науки та її роль у створенні національної системи освіти, [2005 року Міністерство освіти і науки України](#) запровадило [нагрудний знак «Софія Русова»](#). Ним нагороджують наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників за значні особисті успіхи у галузі [дошкільної](#) та [позашкільної освіти](#).
- Праці Софії Русової – це не тільки історія української педагогіки, але й змістовний аналіз специфіки українського дитячого садка й школи.
- Від юних літ і до глибокої старості вона була незламно вірною українській ідеї й залишила нам

Найважливіші принципи педагогічної концепції С. Русової:

- гуманізм;
- демократизм;
- народність;
- природовідповідність;
- культуровідповідність;
- особистісно орієнтований підхід;
- соціальна обумовленість виховання;
- загальнолюдські цінності.

Ідея національного виховання в педагогічній спадщині Софії

Русової

- Центральне місце в багатогранній педагогічній спадщині вченої займає концепція української національної системи освіти і національного виховання, у межах якої отримали своєрідну інтерпретацію найважливіші фундаментальні теоретико-методологічні проблеми — мета, завдання, зміст, методи, принципи, форми освіти, навчання й виховання.

Концепція рідної української

ШКОЛИ

- Ідея національного виховання — головна й визначальна в педагогічній концепції С.Русової. У центрі педагогічної концепції вченої перебуває дитина з її природженими задатками, здібностями, можливостями, талантами.
- Головне завдання виховання — забезпечення розвитку відзначених чинників, а також національної самосвідомості і загальнолюдської моралі; формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного і культурного потенціалу свого народу.

- Софія Русова справедливо вважається класиком вітчизняного **дошкільного виховання**,
- про що красномовно свідчать її твори
- «Теорія і практика дошкільного виховання», «Дитячий сад на національній ґрунті», «Дошкільне виховання», «Нова школа соціального виховання», «Націоналізація дошкільного виховання», «Нові методи дошкільного виховання», «Роль жінки у дошкільному вихованні» та інші, а також подвижницька практична діяльність у галузі дошкільного виховання.

- *"Дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і тремтливих звуках, у казці та грі, у власній творчості, в красі, що надихає її серце, в прагненні робити людям добро..."*

